

GHEORGHE LANEVSCHI

MODA

SECOLELOR XVIII-XXI

**OGLINDITĂ
ÎN COLECȚIILE
MUZEULUI
ARĂDEAN**

Coperta și fotografii: Călin Man

<https://biblioteca-digitala.ro>

Cuvânt înainte

Muzeul arădean înființat în anul 1893 a avut de la început, urmare a achizițiilor și a donațiilor, o mică colecție, formată din îmbrăcăminte nobiliară bărbătească de gală din secolul XVIII, uniforme de la jumătatea secolului XIX și câteva toalete de la începutul secolului XX.

Din păcate toate aceste piese de îmbrăcăminte aparținând fondului vechi al muzeului, datorită numeroaselor transcrieri făcute de-a lungul vremii, și-au pierdut personalitatea, astfel că la ora actuală nu cunoaștem aparținătorii și nici cine au fost donatorii sau ofertanții.

Situația s-a schimbat după 1990 când colecția textilă a muzeului arădean s-a îmbogățit substanțial în urma unor extrem de rare achiziții și a unui număr mare de donații făcute de oameni inimoși ai acestui oraș. Descendenți ai unor persoane sau personalități de seamă ale vieții socio-economice, cazul Iercan, Braun, Somogyi, Tagányi, Folert, Albu sau politico-culturale, cazul Irimescu, Szabo Irma, aceștia au considerat că este bine ca din puținul ce le-a rămas, urmare a vicisitudinilor vieții, să doneze muzeului obiecte de-ale părinților, bunicilor și străbunicilor lor, obiecte care, alături de cele existente în muzeu, pot constitui pentru viitor dovada unui nivel de cultură și civilizație al locuitorilor acestui oraș.

Alături de amintiții donatori, colecția textilă a muzeului s-a îmbogățit cu noi donații făcute de data aceasta de creatorii de modă din Arad precum: Mănase Ghinga, Casa de modă „Eliss”, Salonul „Danny”, Firma „Lucia M.” SRL, care prin gestul lor nobil au făcut posibilă organizarea de către Complexul Muzeal Arad a unei inedite expoziții temporare, „Moda în timp, secolele XVIII- XXI”, expoziție care se vrea un pod peste secole în acest domeniu al modei și, de ce nu, un pod peste teritorii, ținând cont de locurile de unde provin strămoșii unora dintre donatori.

Autorul

MODA ÎN TIMP

SECOLELE XVIII - XXI

MAI -IUNIE 2004

ORGANIZATOR:
GHEORGHE LANEVSCI

Moda în timp, secolele XVIII-XXI, oglundită în colecțiile muzeului arădean

Îmbrăcămintea l-a preocupat întotdeauna pe om de-a lungul vremii și-n funcție de perioadă, context și conjunctură, ea a fost în centrul atenției sau era privită doar ca o simplă necesitate.

O istorie a modei în Arad și zonă, din lipsă de informație scrisă, grafică sau iconografică este aproape nerealizabilă dar, prin analogii, ținând cont de locul unde este așezat orașul și ce influențe a suferit el de-a lungul timpului, s-ar putea doar contura.

În schimb, o prezentare cât de cât reală a modei în această zonă e posibilă doar din secolul al XVIII-lea, moment al pășirii Aradului pe drumul urbanizării după ce a fost ridicat, în anul 1702, la rang de oraș cameral.¹

Dar și mai exact, putem vorbi despre modă în Arad, abia din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea când, la puțină informație scrisă se adaugă și imagini din cărți, gravuri și picturi care prezintă persoane și personalități din Arad și împrejurimi. Aceste informații, la rândul lor completate de un număr restrâns de piese de îmbrăcăminte păstrate în colecțiile muzeului, piese ce provin din fondul vechi, constituit încă de la înființarea acestuia în anul 1893, ne dă posibilitatea să creăm o imagine asupra modei perioadei amintite.

Potrivit datelor disponibile, putem trage concluzia că nobilimea, care nu locuia neapărat în Arad, cât și orășenii, atât bărbații cât și femeile, purtau o îmbrăcăminte europeană de influență central-apuseană. Ținând cont de faptul că Aradul era un oraș de graniță, cu cetăți, cea veche demolată în secolul al XVIII-lea și cea nouă construită între 1763-1783, putem adăuga la costumația bărbătească civilă și cea militară, de sorginte austriacă.²

Costumația arădenilor de ambele sexe, care purtau încărcata haină a barocului și apoi a rococoului, completată de coafuri și peruci nu atât de fanteziste și nepractice ca ale aristocrației curților regale și imperiale ale

Europei centrale și de vest, este înlocuită treptat, treptat, la începutul secolului XIX-lea de o nouă costumație.

Aceasta, specifică perioadei Empire, are tendințe de simplificare și eleganță vizând rafinamentul.

Rochiile perioadei Empire renunță la materialele dense și bătoase ale perioadei anterioare, la zorzoane (volane, volănașe, panglici) și încorsetare, la greutatea și lungimea trenei, de-a dreptul incomodă. Ele devin ușoare și chiar diafane, datorită materialului utilizat, mai ales în cazul rochiilor de ocazie, a căror culoare predominantă era albul, având talie înaltă, cu decolteu dreptunghiular și mâneci scurte și adesea bufante, ce dădeau posibilitatea pielii brațelor să cocheteze cu soarele și privirea iscoditoare a bărbatului, prin intermediul mănușilor lungi sau trei sferturi, din dantelă sau tul. Per ansamblu, rochiile au adus o eliberare a corpului și a sufletului feminin, acea deschidere spre viață care era o adevărată încântare a ochiului.

Lungimea acestor rochii, până la glezne, făcea vizibil delicatul pantof, tip balerin. Doar rochiile de mare gală beneficiind de-o trenă care, pentru a nu încurca, mai ales în timpul dansului, era ținută cu grație, printr-un sistem de prindere a acesteia de degetul mic al mâinii stângi.

Nici bărbații ca ținută nu rămân mai prejos. Costumația greoaie, atât cea civilă³ cât și cea militară a perioadei anterioare, suferă mai multe transformări. Ea devine mai ușoară și mai simplă, urmare a înlocuirii brocarturilor și a postavurilor, cu brandenburguri și decorațiuni cu fir metalic, inclusiv în zona pantalonilor (cat. 3), cu stofe și mătăsuri. Redingota și jobenul câștigă teren, alături de gheată și pantof. Acestea din urmă înlocuiesc parțial cizma ce se trage peste cracul pantalonului mulat pe picior, în timp ce la gheată și pantof, pantalonul are cracul până la genunchi pulpa piciorului fiind îmbrăcată de ciorapi trei sferturi de mătase, bumbac sau lână, în funcție de ocazie și sezon.⁴

În timp ce moda (termen impropriu pentru această perioadă) feminină a perioadei Empire pătrunde repede în Arad, moda bărbătească este mai conservatoare. Sporadic, noua modă bărbătească se observă în tablouri cu Aradul anilor 1826, 1828⁵ în timp ce conservatorismul ei rezultă dintr-un tablou din 1834. Realizat de Ruzsicska Alajos⁶, acesta redă momentul sosirii în Arad al alaiului împărațesc condus de baronul Orczy Lőrinc care urma să înmâneze primarului, Heim Domokos,

însemnele de oraș liber regesc, rang la care fusese ridicat Aradul în anul 1834⁷.

Conservatorismul modei bărbățești rezultă mai ales din costumația oficialilor aceluși moment, atât a celor din armată cât și a celor civili, în timp ce restul orașenilor, potrivit picturii, sunt adepții noului.

Anul 1834 marchează pentru Arad începutul unei revigorări sub toate aspectele.

În deceniile ce-au urmat după amintitul an, 1834, ținuta începe să ocupe în viața arădenilor un loc tot mai important. Dovada imediată este apariția în oraș a magazinelor de confecții de damă și bărbățești, ca la scurt timp să apară și revistele de modă.

Apariția magazinelor de confecții și a amintitelor reviste era

urmarea firească a interesului manifestat în epocă atât de aristocrația arădeană cât și de noua clasă în formare, față de tot ce era nou în Europa în domeniul modei, mai ales că aceasta suferă o serie de schimbări la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, schimbări care au rămas valabile până în zilele noastre.

Modificările intervenite atunci s-au datorat lui Charles Frederic

Worth, englez de origine, care, împreună cu Gustav Bomberg, deschide, în anul 1857 pe strada Paix din Paris⁸, un magazin de mățasuri și, apoi, primul salon de modă „Worth & Bomberg”, reușind în scurt timp să se impună și să devină o autoritate în domeniu. Editând și o revistă de modă, exemplul îi este urmat și de creatorii din alte capitale europene care, la rândul lor, editează astfel de reviste care sunt solicitate și de numeroase alte orașe de pe continent, printre aceste numărându-se și Aradul.

Librării arădeni, permeabili la nou, au reacționat prompt, ca urmare a cererii tot mai mari, nu numai din partea croitorilor, a căror număr a crescut în epocă, ci și a localnicilor, așa că, la finele deceniului al VI-lea al secolului al XIX-lea, în magazinele lor se găseau reviste de modă aduse de la Paris, Londra, Viena și Budapesta. Alături de revistele de modă, în librăriile arădene se găseau și istorii ale modei editate în marile orașe ale Europei. Existența în Arad a revistelor și a unor istorii ale modei, rezultă atât din scrieri cât și din prezența acestora în fondurile bibliotecii județene, ale bibliotecii muzeului și, ce-i drept, sporadic în biblioteci particulare.⁹

În paralel cu apariția noutăților în publicistica legată de modă, atât pe plan european cât și în Arad, se remarcă, spre sfârșitul ultimului deceniu al primei jumătăți a secolului al XIX-lea, o treptată modificare în ținută.

E drept că, la bărbați, ținuta prezintă modificări semnificative păstrându-se redingota și jobenul, modificarea intervenind doar la pantalonii ale cărui crac este la dungă și se lungeste până la gleznă, căzând peste gheată sau pantof. Deși modificarea este aproape de nesensizat, ea dă o notă de sobrietatea ținutei vestimentare masculine.

Dacă la bărbați transformările sunt aproape ne semnificative, dar observabile, la femei, diafana și lejera toaletă Empire este înlocuită treptat de sobra modă a perioadei Biedermeier, când, din nou, câștigă teren rochiile ample, grele, severe, de-a dreptul sumbre datorită culorilor închise. Acestea, alături de ținuta bărbătească, vin să susțină, parcă, severitatea și puritanismul în comportament și atitudine a societății burgheze în formare care, prin muncă, foarte multă muncă, educație și cultură, se străduiește să ajungă și chiar să depășească decadenta aristocrație.

La un moment dat însă, prea multă severitate și puritanism, care începeau să devină ipocrite, ajung să deranjeze, într-o lume care se bucură de o prosperitate economică fără precedent. Această situație generală se

resimte și în Arad, unde severul interior Biedermeyer, în care-și duce viața femeia de condiție bună, sufocă. Activitatea acesteia este definită prin preocupări casnice, lecturi, sindrofii în familie, ieșiri la teatru, operă, baluri de sezon, vilegiaturi stereotipe. Ea nemulțumește, femeile, conștiente că sunt în stare de mai mult.

Nici bărbatul epocii, indiferent dacă locuia la oraș sau țară, nu este mulțumit. Plictisul îl cuprinde deși este mai libertin în comportament. El poate, pe lângă muncă și preocupările comune cu consoarta, pomenite mai sus, să-și petreacă seara prin cafenele și restaurante. De acestea Aradul nu duce lipsă la sfârșitul secolului XIX și nici de femei de moravuri ușoare. Dar această situație nu-l mai satisface, el simțind nevoia companiei feminine de talia și cultura sa, acel spirit și acea pată de culoare care dau sens vieții dar care, din cauza canoanelor, nu poate deveni realitate.

În această atmosferă a Europei sfârșitului de secol XIX, în care se încadra și Aradul, înnoirile se țin lanț în domeniul tehnic iar descătușarea artei din chingile istorismului intră în discordanță cu învechitele concepții și mentalități care încorsetează societatea care începe să trăiască sub presiune, situație care necesită supape.

Acestea nu întârzie să apară, îmbrăcând, în domeniul artei, haina secesionului care înseamnă descătușarea sufletului, încântarea ochiului, lumină, speranță, oxigen și natură.

Femeile depășesc și ele faza casnică, putând fi întâlnite, în afară de câteva ocupații tradiționale (învățământ și teatru), în tot felul de profesii considerate până atunci apanajul bărbatului.

Noutatea se manifestă și în ținuta lor, în care însă, ca o răzbunare a trecutului, se introduce corsetul. Acesta este anacronic în raport cu creația textilă a momentului în cadrul căreia, sub influența mișcărilor *Arts and Craft*, *Art Nouveau*, *Jugendstil* sau *Secession* se introduc noi ornamente inspirate din natură.

Noile toalete care cuceresc Europa, invadează și Aradul, ale cărui frumuseți își supun trupul unor încorsetări nesănătoase care reduc talia la 26 - 30 cm, încorsetare ce le schimbă total poziția corpului. Dar ce nu face femeia pentru a atrage privirile pentru fi în ton cu moda și, mai ales, când, alături de consort, pot accesa cafenelele și restaurantele pentru a vedea și a fi văzute, fapt nepermis până atunci.

În ținuta bărbatului se produc, din nou, modificări minore. Noutatea constă în apariția fracului în ținuta de seară și a melonului în

ținuta de zi. O vreme se poartă o combinația între redingotă, joben, frac și melon, dar treptat ele se exclud reciproc, ținutei de mare gală i se atribuie fracul și jobenul, în timp ce ținutei de zi îi este rezervată redingota și melonul.

În timp ce aristocrația și marea burghezie arădeană mai apela, ce-i drept mai rar, la marile case de modă din străinătate, fiind în genere cliența caselor de modă din Arad, marea majoritate a populației se îmbrăca în magazinele de confecții existente care țineau pasul cu noul, fapt apreciat de arădeni ale căror pretenții sunt tot mai mari.

Creșterea cererii de îmbrăcăminte la sfârșit de secol XIX și început de secol XX face ca numărul magazinelor de confecții din oraș să sporească. Apar magazine noi, cazul Eisele Janos, iar vechile magazine deschid noi sucursale în oraș după ce, în prima fază, și-au extins spațiile pe care le dețineau. Astfel de exemple reprezintă magazinele lui Rado Gyula și al fraților Deutsch. Aceștia din urmă au mai deschis sucursale și în alte orașe precum Timișoara, Caransebeș și Deta, ajungând unul din cele mai mari lanțuri de magazine din sud-estul Ungariei.

În genere, aceste magazine, pe lângă oferta de îmbrăcăminte și accesorii de ultimă oră, mai vindeau, la sfârșitul secolului XIX și începutul

celui următor, garnituri variate de lenjerie intimă, rafinată, atât pentru femei cât și pentru bărbați, asigurând cumpărătorilor, cum era magazinul lui Maresch Gyula¹⁰, discreție maximă, fapt apreciat de către clienți..

Relatarea de mai sus reprezintă o creionare a discreției vânzătorului dar și al interesului pentru modă al arădenilor, indiferent de sex, apartenență socială și venit, fiind în același timp și o motivație a afirmațiilor făcute în epocă de către scriitori și ziariști, cum că Aradul are o populație elegantă care determină adesea vizitatorii să-l numească, ce-i drept uneori ironic, „Parisul de pe malul Mureșului”.

Printre donatorii care ne-au permis, urmare a donațiilor făcute, să exemplificăm perioada prezentată se află Braun Margareta, Ștefania Adriana Iercan, familia Ilona și Zsolt Somogyi, Magdalena Tagányi.

De la Braun Margareta ne-a provenit toaleta purtată de Leontine Goldschmidt (cat. 6) la nunta fiicei sale Celia cu profesorul universitar dr. Haynal David, nuntă care a avut loc în anul 1905¹¹. Braun Margareta este nepoata Leontinei și fiica Celinei, a cărei rochie, de la prima ieșire în lume, se află tot în expoziție (cat. 7).

Soarta face ca Celia, după divorțul de dr. Haynal și falimentul băncii la care avea banii, să-și revină material după ce deschide în Arad, în perioada interbelică, croitoria și casa de modă „Fortuna” de pe strada Colonelul Pirici nr. 5 iar fiica ei, Margareta, după căsătoria cu Braun, să aibă propria casă de modă „Diva”, aflată în incinta palatului minorit¹², casă de modă prezentă în expoziție cu o rochie de seară roșie (cat. 27).

Exemplificarea transformărilor survenite și a existenței în paralel a unor piese de îmbrăcăminte, în cadrul modei bărbătești, la finele secolului XIX și începutul secolului XX, a fost realizabilă în cadrul expoziției cu ajutorul melonului (cat. 13), jobenului realizat de casa de modă Kosma din Budapesta (cat.12) și a redingotei produse tot de o casă de modă din Budapesta (cat.11). Ultimele două piese au fost cumpărate în anul 1906 de profesorul de desen, Somogyi Agoston, din Arad, fiului său, inginerul Somogyi Jenő, cu ocazia absolvirii facultății.

Amintitele obiecte, alături de multe altele, din actuala donație Somogyi, sunt o continuare a unei donații făcute la sfârșitul secolului al XIX-lea de profesorul, Somogyi Agoston, donație care a cuprins câteva obiecte ale tatălui său, maiorul Somogyi Jozsef, participant la revoluția din 1848, fiu al colonelului, Somogyi, din armata imperială a lui Napoleon, născut la Ipswich, în Anglia.¹³

Tot pentru perioada începutului de secol, în expoziție sunt câteva accesorii precum o oglindă cu mâner (cat. 41), donație a Ștefaniei Adriana Iercan în timp ce de la Magdalena Tagányi provin, mănuși albe lungi (cat. 16) și trei sferturi (cat. 17) din năbuc, două umbreluțe de soare (cat. 14 și 15) care au aparținut Terezei Zich, soție de consilier regal, nimeni alta decât bunica dinspre mamă a donatoarei¹⁴, cuscră a baronului Tagányi, cel care prin măsurile luate, după filoxera care a distrus viile din podgorie, a replantat domeniul său viticol cu viță nobilă adusă din străinătate, exemplul său fiind urmat și de ceilalți viticultori.¹⁵

Spre sfârșitul primului deceniu al secolului XX, ca urmare a tot mai multor proteste ale medicilor față de corset, care distorsionează corpul femeii, cât și a pledoariei pentru frumusețea naturală a corpului făcută de unii artiști precum, Van de Velde¹⁶ și creatori de modă ca Paul Poiret,¹⁷ se renunță la ținuta cu corset. Toaletele de după 1908 sunt lejere, din materiale ușoare și în genere formate din două piese, fustă, bluză, aceasta adesea fiind încheiată până sus, chiar și la ținuta de seară, uneori decorată cu paiete (cat. 9).

Decolteul profund este aplicat doar la rochiile de seară, materialele utilizate în cazul acesta fiind muselina, voalul, jorjetul cu imprimeuri din borduri florale ca în cazul părții de sus a unei toalete aflate în expoziție (cat. 19).

Ținuta de stradă a femeii europene a începutului de secol XX este taiorul din stofe fine și delicate având fusta dreaptă, în genere strâmtă și lungă până la gleznă. Ținuta de stradă are ca accesorii, poșeta de mici dimensiuni, din piele sau material identic cu taiorul, umbrele cu coadă lungă și pălării cu boruri ample, ornamentate, în funcție de sezon, cu flori sau pene.

Astfel de ținută era frecvent întâlnită pe străzile Aradului până la primul război mondial după cum rezultă din fotografiile și vederi de epocă precum și din cataloagele de modă cum este cel de toamnă – iarnă al vestitei case de modă și magazin de confecții Rado Gyula¹⁸ care, în afară de sediul ce-l avea, spre sfârșitul secolului al XIX, în actuala Piață A. Iancu, are la începutul secolului XX un sediu și pe actualul Bulevard al Revoluției.

Declanșarea primului război mondial duce la o modificare substanțială a modei. Bărbații poartă, în genere, uniforme, de bună voie sau prin forța împrejurărilor, în timp ce ținuta femeilor devine mai simplă,

mai funcțională. Fustele sunt din ce în ce mai scurte, croiala mantourilor amintește într-un fel ținuta militară iar pălăriile devin mai mici și mai sobre, pe măsura coafurilor simple ce înlocuiesc amplele coafuri ale perioadei anterioare.

Toate transformările din perioada războiului prevestesc o nouă eră în domeniul modei care, după 1920, face un pas decisiv spre modernitate, așa cum fac și arhitectura și pictura.

Noul design al modei se îndreaptă spre o linie dreaptă și pură, cu o funcționalitate asociată cu valori estetice intrinseci ce-au făcut ca moda perioadei interbelice, cu variantele apărute de-a lungul zecilor de ani, să rămână valabilă și-n prezent.

Bărbații perioadei interbelice poartă costume și pălării cu accesorii ce se schimbă de-a lungul timpului, dar care în România, inclusiv în Arad, sunt profund marcate, după anul 1950, de aceea ținută muncitorească cu dominanta șapcă, spențel, bască, loden etc.

Sfârșitul deceniului șapte marchează începutul unei deschideri în domeniul designului vestimentar masculin. Prinde contur moda retro, mai ales în cadrul competițiilor culturale sau ocazii deosebite, dând sentimentul eliberării dintr-un coșmar, eliberare ce devine realitate doar după 1990.

În moda feminină de după război, pe plan mondial, intervin mari schimbări, urmare a implicării acesteia în viața socială, prin abordarea a noi domenii de activitate ce-i conferă câștig și independență.

Femeile poartă rochii drepte și scurte, până sub genunchi, taioare, jachete cu pantaloni care șochează la început, accesorii care dau o notă de cochetărie: pantof cu tocuri, poșete. Ca și în cazul modei bărbătești de la noi, și în moda feminină urmează șocul de după 1950, când femeile trec la faza batic, bască, loden, etc., perioadă din care ies însă treptat începând cu deceniul șapte al secolului XX. Pornind pe o cale ascendentă în concurența profesională cu bărbatul, ele încep, în deceniile următoare, să dea atenție tot mai mare modei, reușind, după 1990, urmare a conștientizării farmecului propriului corp, să-l etaleze în toalete atractive, uneori chiar șocante, dar care plac, deși ipocriții, care au existat din totdeauna, spun că nu cadrează cu imaginea virtuoașă a soției-mamă.

Scurta prezentare, în context european, a modei arădene din perioada de după primul război mondial și până în zilele noastre, se reflectă parțial în expoziția „Moda în timp”, și datorită altor donații făcute

de locuitori ai Aradului, născuți sau adoptați de frumosul oraș de pe Mureș.

Astfel, la donatorii pomeniți până acum, în ale căror donații se află și accesorii din perioada interbelică precum poșeta *necessaire* (cat. 24) și pantofi (cat. 30) – Somogyi, pălăria neagră din pai (cat. 37) – Tagányi, adăugăm nume noi ca: Szabo Irma Ferenc (pantofi, cat. 29), familiile Viorica și Mircea Irimescu respectiv Iren și Mănase Ghinga.

Interesantă și cu iz istoric este donația familiei Irimescu care cuprinde, printre altele, o garnitură incompletă de nou născut (cat. 18), o rochie din perioada interbelică (cat. 21) și un număr de trei pălării de damă (cat. 22, 23, 28) din perioada amintită, toate aparținând Leliei Soroceanu, căsătorită Irimescu.

Născută în anul 1902, Lelia Soroceanu este nepoata dinspre soră a căpitanului Mihai Romano, cel care în timpul războiului de independență din 1877 cade eroic în lupta pentru cucerirea redutei Grivița. În memoria acestuia, în semn de cinstire, poetul V. Alecsandri scrie poezia „Căpitanul Mihai Romano”.¹⁹

Căsătorită cu avocatul Victor Irimescu, prefect de Botoșani în perioada de dinainte de cel de-al doilea război mondial, Lelia Irimescu este prezentă în viața mondenă a orașului. Din acea perioadă provine rochia charleston (cat. 21) purtată cu ocazia unei sindrofii organizate în cinstea marelui actor Grigore Vasiliu Birlic, precum și pălăriile amintite mai sus, pălării care au fost selectate pentru expoziție dintr-un număr de 10 și recondiționate de firma Lucia M. SRL Arad.

Avatarurile vieții acestei familii, cauzate de al doilea război mondial și tot ce a urmat după, fac ca fostul prefect de Botoșani cu soția și cei doi fii ai lor, Petre și Mircea, să se refugieze la Arad. Aici nefiind primit în barou, Victor Irimescu, beneficiar al unei educații alese, fiind un bun violonist, este angajat în orchestra Filarmonicii din Arad.²⁰ Fiind și un bun teoretician, Victor Irimescu ținea în fiecare duminică dimineața, în sala de concerte a Palatului Cultural, așa-numitele concerte lecție, pentru elevi. De aceste lecții au beneficiat de-a lungul anilor, și au rămas recunoscători, numeroase generații de adolescenți ai acestui oraș și nu numai.²¹

Și tot în această sală de concerte a Palatului Cultural, populația Aradului a beneficiat, în perioada de deschidere din deceniul șapte al secolului XX, de vestitele parade ale modei, organizate de cooperativa „Artex”, înființată după 1948. În cadrul acestor parade, realizatori de

modă arădeni, angajați ai cooperativei amintite, precum Mănase Ghinga, Brânzei, Silaghi și mulți alții, delectau privirile concitadinilor sătui de loden, basca, baticul și spențelul perioadei anterioare, cu creații sau realizări ale lor, inspirate din reviste de modă indigene sau venite din țările vecine și prietene.

Din rândul acelor realizatori se detașează net tânărul Mănase Ghinga care, pe lângă realizări de modă bărbătească, începe să creeze, participând la festivaluri de modă în țară și străinătate.

În anul 1965, o creație a sa, un sacou pepit (cat. 31), obține premiul doi la un festival al modei din București. Sacoul este format din trei piese: sacoul propriu-zis, geacă și vestă, acestea din urmă rezultau din desprinderea unor părți din sacou, cu ajutorul unor fermoare artistic mascate. Azi pare ceva normal dar să nu uităm că este anul 1965 și sacoul i-a adus lui Mănase Ghinga un premiu.

Creativitatea și frumoasele realizări ale sale l-au impus pe Mănase Ghinga în cadrul festivalurilor de modă de la Praga, Budapesta, București etc., propulsându-l astfel în rândul maștrilor modei bărbătești, el însuși un arbitru al modei arădene pe care, ca persoană, o reprezenta.

Beneficiind de susținerea morală, și nu numai, din partea soției sale, d-na Iren Ghinga, maestrul Mănase Ghinga a realizat de-a lungul vieții sale active și prolifică o bogată și interesantă colecție de modă bărbătească pe care, împreună cu soția domniei sale, a donat-o Complexului Muzeal Arad.

Donația cuprinde, pe lângă creații și realizări premiate, cum este fracul fantezie (cat. 33) sau fracul negru clasic (cat. 32), costume purtate în diferite ocazii de actori din București și Arad, precum regretații Ștefan Bănică senior și arădeanul Hanibal Teodorescu, sau interpreți de muzică ușoară, precum Dan Spătaru. Pentru acesta, maestrul Mănase Ghinga a creat special un costum din 5.500 de nasturi (cat. 35) pe care Dan Spătaru l-a purtat la festivalul de muzică ușoară de la Havana. Din capitala Cubei, acesta i-a trimis creatorului o scrisoare în care, printre altele, relatează: " ... foarte mulți m-au întrebat dacă l-am luat din Mexic. Le-am spus că avem și noi mexicani mai pricepuți ... Salutări tuturor și numai bine. Cu drag, Dan Spătaru."²²

Dacă în cadrul expoziției, prezența modei bărbătești arădene din perioada de după anii 1950 o datorăm donației Iren și Mănase Ghinga, prezența modei feminine arădene a mileniului trei o datorăm unor case de

modă, saloane și firme apărute în oraș după 1990 care au răspuns cu deosebită amabilitate solicitării noastre.

Astfel, Casa de modă „Eliss”, prin a sa creatoare, Elena Lăslean, a donat o superbă toaletă de seară (cat. 40); salonul „Danny”, prin designerul vestimentar, Daniela Gligor, a îmbogățit colecția muzeului cu un frumos costum pentru o tânără, format din trei piese (cat. 36) iar datorită firmei „Lucia M.” SRL, prin doamna Lucia Mihalcovici, creator și realizator de pălării, aceste accesorii ce dau sarea și piperul unei toalete, muzeul și-a îmbogățit colecțiile cu o superbă pălărie albă (cat. 38) și o tocă (cat. 39).

Cu aceste donații, Complexul Muzeal Arad a ajuns să dețină în anul de grație 2004 o valoroasă colecție de îmbrăcăminte care denotă gustul pentru frumos și creativitatea arădenilor și în acest domeniu.

Note bibliografice

¹ Marki Sandor, *Arad varmegye es Arad szabad kiralyi varos törteneje*, Arad, 1895, p. 399, 400

² Idem., p. 357, 381, 487, 511; Gh. Lanevschi, *Personalități arădene în portretistica anilor 1760-1918* [catalog de expoziție], Arad, 2003.

³ Complexul Muzeal Arad, portret Almassy Pal, inv. M.F. nr. 1176.

⁴ *Zur Geschichte der Costüme*, München, p. 145, Collection Geszler, *A XIXszazad divatjai*.

⁵ Complexul Muzeal Arad, imagini cu Aradul, inv. M.F. nr. 353, 355, 356, M.O. 2359

⁶ *Ibidem.*, inv. M.F. nr. 358

⁷ Marki Sandor, *op. cit.*, p. 521.

⁸ Gertrud Lahnert, *Histoire de la mode au XXe siecle*, Paris, 2000, p.8.

⁹ Biblioteca familiei Puskel Peter.

¹⁰ „Arad kepes varosismerteto”, Arad, 1904, p. 96

¹¹ Gh. Lanevschi, *Povestea unei familii de evrei arădeni*, Goldschmidt, în *Identitate, alteritate, multiculturalitate*, Arad, 2001, p. 262.

¹² *Ibidem.*, p. 264.

¹³ Informații de la Somogyi Zsolt.

¹⁴ Informații de la Magdalena Tagányi.

¹⁵ Arad Almanachja, Arad, 1914, p.259.

¹⁶ Gertrud Lehnert, op. cit., p.13.

¹⁷ Ibidem, p. 15.

¹⁸ Catalogul Casei de modă Rado Gyula din Arad, aflat în colecția lui Puskel Peter.

¹⁹ Vladimir Sardin, Din trecutul Botoșanilor. Figuri dispărute, Botoșani, 1929, p. 69-71.

²⁰ Informații de la Mircea Irimescu, Follert Enikö, Ana Munteanu etc.

²¹ Informații: Follert Enikö, Ana Munteanu, Gh. Lanevschi și întreaga lor generație ce cuprinde și colegi ce proveneau din mediul rural al județului.

²² Scrisoarea se află în colecția C.M.A., fond M.G., înv. M.F. nr. 48.

A XVIII. – XXI. század divatja az Aradi Múzeum gyűjteményeinek tükrében

Az 1893-ban létrehívott, a színház épületének második emeletén működő, Aradi Múzeum gyűjteményeiben már a kezdetekkor létezett az a textilgyűjtemény, amely a XVIII. század második felének nemesi, férfi gálaöltözete mellett magába foglalta a XIX. század elejéről és végéről származó női valamint férfi toaletteket is.

Az idők folyamán, a törzskönyvek többszöri átírásai nyomán, a fontos adatok mellőzése, elhagyása következtében, ezek a tárgyak elszemélytelenedtek, így ma már nem ismerjük eredeti tulajdonosaikat (viselőiket), és azt sem tudjuk kik voltak ezen darabok felajánlói vagy adományozói. A tárgyak nevei mellett csak „a régi gyűjteményből származik” megjelölés szerepel.

Ezzel szemben személyiségük teljes pompájában ragyognak azok a toalettek, öltönyök és kiegészítők, amelyeket 1990 után ajándékoztak a múzeumnak Arad nagylelkű lakosai. Ezeknek soraiban a magánszemélyek mellett, divatház tulajdonos, divatszalon patrónus és egy divat-kiegészítőket előállító cég is szerepel – mindhárman aradiak.

Az így megszületett gyűjtemény révén az Aradi Múzeumi Komplexum 2004 májusában megszervezhette a „Clio-teremben” azt az időszakos kiállítást ami, „Divat az időben – XVIII.-XXI. század” címmel, megvilágítja azokat a legfontosabb változásokat, amelyek az európai divat terén, a XVIII. század második felétől kezdődően napjainkig végbementek.

Lehet a divat szeszélyes alakulását Aradon is nyomon követni, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy az aradiak mindig nyitottak voltak az újra, szemüket állandóan Európára függesztették – ám a XVIII. századra, valamint a XIX század elejére vonatkozóan, mindezt inkább csak a tehetősebb családok ruhatárában lehet dokumentálni.

A helyzet csak az 1834-es esztendő után, Aradnak szabad királyi várossá nyilvánítása nyomán változott, hiszen ezt az eseményt minden működési téren, idesorolva a divat fejlődését is, jelentős fellendülés követte.

A viseletek területén tapasztalt felélénkülés főként a XIX. század második felére volt jellemző, amikorra már az európai divat vonalának változása Arad minden korosztályának és társadalmi rétegének érdeklődését felkeltette.

A nálunk követett divat hosszú ideig közös úton haladt az Európában általánosan elfogadottal, mígnem 1948-ban, az országnak új társadalmi rendszerre való áttérése után, elvált attól és tapasztalhatóvá vált bizonyos uniformizálódása. Csak a XX. század hetvenes éveiben közeledett újra, eleinte eléggé bátortalanul, a földrész divatjához és követte a bevált utat, amelyről később majd csak 1990 után tért le újra.

A Maros-parti városban a XVIII. század második felétől a XIX. század második feléig kedvelt divatot a kiállításon néhány korabeli festmény illusztrálja. Ezek idézik fel az aranyzsinóros, süjtásos, parókás, túldíszített barokk hangulatát néhány nemesi, férfi gálaruha társaságában (kat. 2, 3), miközben az Empire időszakát pár kép, egy toalett (kat. 4) és az Aradon ezidőtájt szívesen lapozgatott "Geszler Collectio", „Moden Z.” stb. divat-katalógusok képes lapjai tükrözik.

A fenti divatlapok képei hivatottak arra is, hogy a mértékletes Biedermeier-korszak női viseletét szemléltessék, eközben pedig a férfiak ruházatában bekövetkezett változásokat – a szalonkabát, a cylinder, a keménykalap és a frakk megjelenését – a festményeken és a divat-katalógusok illusztrációin kívül már tárgyi emlékek is példázzák.

Ezek a tárgyak Somogyi Ilona és Somogyi Zsolt adományából kerültek ki. Az utóbbi, apai ágon, leszármazottja, annak az írországi Ipswich-ben született Somogyi ezredesnek, aki a napoleoni hadseregben teljesített szolgálatot.

Ennek Erdélyben való letelepedése után fia, József, a magyar forradalmi hadseregben nyert őrnagyi rangot, osztrák fogságba került,

majd 1849-ben, a szabadságharc leverése után az aradi várban raboskodott.

Fogsága idején készített néhány fából faragott tárgyat, ezek közül fia, Ágoston (aki később az Aradi Királyi Gimnázium, ma a Moise Nicoară Kollégium, rajz- és francia tanára lett), az aradi múzeumnak adományozott egy sakktablát a hozzátartozó figurákkal együtt, valamint ajándékba adta édesapja kardját is.

Ágoston unokája, a fent említett Zsolt, és felesége adományozta nemrég az aradi múzeumnak azt a szalonkabátot (kat. 11) és cilindert (kat. 12), amelyet Ágoston 1906-ban, akkor vásárolt Jenő fia számára, amikor az befejezte tanulmányait a budapesti Műegyetemen. A fiatalember az aradi vagongyárban dolgozott mérnökként.

Azt a látványos változást, amit Európaszerte a női viseletben a XIX. század utolsó évtizedében a fűző megjelenése, majd 1908 után (az orvosok és divattervezők – többek között a fontos szerepet betöltő Van del Velde – tiltakozása nyomán) ennek elhagyása előidézett, a kiállításán a hangulatteremtő képek, egy sor toalett és különböző kellékek elevenítik fel.

Az erre a periódusra jellemző női öltözetek (kat. 6, 7) Braun Margit donációját képezik. Ezek közül az első nagyanyjának, a nagybani gabonakereskedő és szeszgyáros, Goldschmidt Mihály feleségének, Goldschmidt Leontine-nak toalettje, amelyet leánya, Celia, esküvőjén viselt. Celia volt a másik adományozott ruha tulajdonosnője.

A két világháború közötti időszakban Celia saját divatházat vezetett Aradon, a „Fortuna”-t. Az ő leánya, Margit, a második világháború előtti években nyitotta meg divatházát, a „Diva”-t.

A fűző elhagyásának forradalmi jelentőséggel bíró időszakából származnak azok a toalettek (kat. 8, 9), amelyek a múzeum régi gyűjteményének anyagából kerültek ki.

A fenti korszak ruházatának kiegészítő kellékeit: a napernyőket (kat. 14, 15) és a nubuk bőrkesztyűket (kat. 16, 17) Tagányi Magda adományozta a múzeumnak. Ezek anyai nagyanyja, Zich Terézia

tulajdonát képezték. A nagyasszony Elzászból került e vidékre, királyi tanácsos felesége volt, majd anyósa lett, annak az aradi Tagányi bárónak, akinek nevéhez fűződik a XIX. század végén, a filoxéravész által elpusztított aradi borvidék szőlőművelésének megreformálása.

Ugyancsak az említett korból származik az a szép, ezüst kellék is, egy nyeles toalett-tükör (kat. 41), amely Iercan Adriana Ștefania adományaként egészíti ki azt a kellemes képet, ami a Szecesszió világának divatjára és kiegészítő kellékeire jellemző.

Érdekes és történelmi adatokat hordozó a Bubița család és Irimescu Mircea adománya: egy, nem teljes, újszülött-ruhakészlet (kat. 18), amelyet 1902-ben, a Botoșani-ban született Soroceanu Lelia viselt.

Lelia unokahúga, annak a Romano Mihai kapitánynak (lánytestvérének unokája), aki hősi halált halt 1877-ben Grivița erődjének bevételekor. A hős katona emlékének szentelte a költő Vasile Alecsandri a "Căpitanul Mihai Romano" (Romano Mihai kapitány) című versét.

Szintén Lelia ruhatárának darabjait képezte a charleston-ruha (kat. 21) és az a néhány kalap (kat. 22, 23, 28), amiket már férjhezmenetele után rendelt. Férje, Irimescu Victor ügyvéd, a második világháborút megelőző években Botosani megye prefektusa volt. A hölgy a kiállított ruhát azon a mulatságon viselte, amit a nagy színész, Grigore Vasiliu Birlic tiszteletére rendeztek és ahol a színész táncolt is Irimescu Leliával.

A második világháború által előidézett sorsfordulatok az Irimescu családot Aradra hozták, ahol, Irimescu Victor, mivel nem választották be az ügyvédi kamarába, mint az aradi filharmónikus zenekar hegedűse szerezte meg megélhetését.

Kiváló elméleti szakemberként Irimescu Victor vezette több éven keresztül, azokat a lecke-koncerteket, amelyek az aradi Kultúrpalota hangversenytermében folytak, minden vasárnap délelőtt, a teljes zenei évadban. Ezeken a tanító-hangversenyeken szeretettette meg az aradi ifjúsággal, és más korosztállyal is, a szimfónikus zenét.

Ugyancsak a két világháború közötti időből származik a kiállítás néhány egyéb tárgya is: egy ruharészlet (kat. 26), Albu Ioana donációja,

számos kiegészítő kellék, amit a Somogyi család (kat. 24, 30), Szabó Irma (kat. 29) valamint Vlad Lucia (kat. 25) adományozott az intézetnek.

Az egész országnak, beleértve – a XX. század elején gyakran "a Maros-parti Párizsként" emlegetett – Arad városának elszakítását az európai divatvonal fejlődésétől 1948-tól számíthatjuk; ezután indult meg a viseletek uniformizálása/egyenruhaszerűsítése.

Elkezdődött a fejkendő, a svájci sapka (baszk), az ellenzős sapka, a spencer és a lódenkabátok kizárólagos uralma, amely a XX. század hetedik évtizedének szinte a végéig tartott, amikor végre valamelyes "nyitást" lehetett észlelni.

Ezt a viszonylagos "nyitást" használta ki azonnal néhány aradi divattervező és kivitelező, mint például Brânzei, Ghinga és Silaghi, a Cooperativa Artex néven működő kisipari szövetkezet akkori alkalmazottjai. A szövetkezet hamarosan divatbemutatókat szervezett a Kultúrpalota hangversenytermében és rövid időn belül ezek már nagy közönségsikernek örvendtek.

A fentjelzett aradi divatkreátorok sorában említésre méltó helyet vívott ki magának az évek során Ghinga Manase, aki egy sor értékes férfiöltöny kollekciót kivitelezett; a gyűjteményt alkotója és felesége, Ghinga Irén, az aradi múzeumnak adományozta.

Néhány általa létrehozott (kat. 32) és megálmodott-megtervezett (kat 31, 33) öltözet díjat is nyert a Prágában, Budapesten és Bukarestben rendezett nemzetközi divatfesztiválokon. Ezek némelyike különleges kulturális eseményekre készült. Példa erre az 5500 gomb felhasználásával kialakított férfi kosztüm (kat. 35), amit kivételes alkalomra, Dan Spătaru könnyűzenei énekes számára készített, a Havannában rendezett fesztiválon való fellépésére. A dalénekes eredeti öltözete kivívta a versenytársak és a nagyközönség csodálatát.

Míg a tárlaton nem találhatóak fel az úgynevezett "nyitás" időszakának női ruhadarabjai, annál hangsúlyosabb viszont, néhány aradi divattervező donációjának köszönhetően, az 1990 utáni évek női divatjának jelenléte a kiállításon.

Eként, az "Ellis" divatház egy csodálatos estélyi ruhát (kat. 40), a "Danny" szalon egy fiatal lánynak szánt öltözetet (kat. 36), a "Lucia M." kft. cég pedig egy finom, kis női kalapkát (kat. 39) valamint egy szép, fehér kalapot (kat. 38) adományozott, ezekkel az elegáns toalettekkel és kiegészítőikkel jelezve az aradi nők (ám, nem kizárólagosan csak a nők!) visszatértét a nemzetközi divat színes világába.

Traducere: Elena Miklósik

Fashion from the XVIIIth to the XXIst Century in the Collections of the Museum Arad

Established in 1893, as it was housed on the second floor of the theatre building, the Museum of Arad had from its very beginning a textile collection based on aristocratic men's clothes from the second half of the XVIIIth century and dresses from the beginning and the end of the XIXth. Along time, the numerous transcriptions of the inventory registries led towards the depersonalization of this pieces caused by data omission. That's why today we know almost nothing about the people to whom the clothes belonged, who were the donators, the new registries only mentioning the appurtenance of these pieces to the old inventory.

On the other hand, full of personality are the suits and accessories given to the museum after 1990 by large-hearted donators from Arad, be they private persons, owners of fashion houses or companies that manufacture accessories.

On the basis of this collection, the Museum of Arad was able to organize, during the months of May and June 2004, in the hereby reopened "Clio" hall, the temporary exhibition "Fashion in Time. XVIIth – XXIst Centuries" which points out the main changes in European fashion from the second half of the XVIIth century until present.

As the inhabitants of Arad always were champions of what's new, aiming at Europe, fashion changes were rapidly perceived, but during the XVIIIth and the beginning of the XIXth century, only by the upper class.

The situation gets more democratic after 1834, with Arad becoming a Free Royal Town as all domains of public life register a revigoration, including access to the fashionable. This trend gets significant extension during the second half of the XIXth century as European fashion got into attention of all generations, almost independent of their social position.

There is a synchronicity between European and local fashion trends that lasted until 1948, as the country switched to a new social system

with an appending uniformization on all levels. A timid revival of the links to the fashion of the world happened only in the late sixties of the XXth century, a normal relation to the outer world being re-established only after 1990.

The evolution of fashion in Arad from the second half of the XVIIIth century until the XXIst is exemplified within the exhibition by paintings of the period – creating the atmosphere of the Baroque, loaded with embroideries, brands, wigs – and some pieces of aristocratic festive suits (cat. 2, 3). The Empire atmosphere is reproduced, beside paintings, by a dress (cat. 4) and fashion catalogues that were in use in Arad: "The Geszler Collection", "Moden Z" etc. Pictures from this catalogues are used to illustrate the sober feminine fashion of the Biedermeier period while the changes occurred in men's fashion – the apparition of the cutaway, silk hat – are exemplified by paintings, pictures from catalogues and objects. These are part of the donation made by Ilona and Zsolt Somogyi, descendent of an Ipswich born colonel in the Napoleonian. Jozsef, the colonel's son, became a major in the Hungarian revolutionary army, being imprisoned in the fortress of Arad by the Austrians after the defeat of the Revolution from 1848. His sword and a chess table together with a complete set of chess pieces, carved in wood by himself during his imprisonment, were donated to the Arad Museum, by the major's son, Agoston, who became fine arts and French teacher at the Royal Highschool. Jenö, Agoston's son, became engineer in the local wagon plant after graduating the Budapest Technical University. The cutaway and the silk hat bought by his parents for Jenö's graduating party were recently donated to the museum by the before mentioned Zsolt Somogyi, Jenö's son.

The spectacular transformations of European fashion generated by the apparition of the stays during the last decade of the XIXth century followed by the intempestive banning of this accessory (1908) due to the protests of physicians and fashion designers like Van der Velde, are reflected in our exhibition by paintings, dresses and significant accessories.

The dresses (cat. 6, 7), donated by Margit Braun, belonged to her grandmother, Leontina Goldschmidt, wife of the important cereals and alcohol wholesaler, Mihai Goldschmidt and to their daughter Celia. Leontina's outfit is the one she wore at her daughter's wedding. During the inter-war period, mother (Celia) and daughter (Margit) opened their own fashion houses: "Fortuna" and "Diva".

The period marked by the giving up of the stays, a true revolution in fashion, is represented by two dresses (cat. 8, 9) from the old inventory. The accessories illustrating the same period, are donations made by Magda Tagányi: two sun umbrellas (cat. 14, 15), newbuck gloves (cat. 16, 17). These once belonged to her grandmother, Therezia Zich, who came from Alsace, wife of a royal counsellor, the mother in law of the baron Tagányi from Arad, the famous reformator of local viticulture after the late XIXth century phyloxera (*Phylloxera vastatrix*), that brought huge damage to the Arad vineyards. A beautiful silver mirror with a handle, donated by Adriana Stefania Iercan, completes the atmosphere of the Secession style.

A very interesting donation, charged with historical significance is the one made by the families Bubita and Mircea Irimescu: an incomplete baby set (cat. 18) worn by Lelia Soroceanu (born in 1902). Lelia is the niece of Mihai Romano, the heroic captain who deceased in 1877 during the conquer of the Grivita redoubt, whom to, Vasile Alecsandri (a major Romanian poet) dedicated the poem "The Captain Mihai Romano". It was also Lelia who wore the Charleston dress (cat. 21) and the hats (cat. 22, 23, 28) after she became the wife of the lawyer Victor Irimescu, who before the Second World War became prefect of Botosani. The dress has been worn on a party given in honour of the great actor Grigore Vasiliu Birlic, occasion on which, the actor danced with Lelia.

The experience of the war, brought the Irimescu family to Arad where Victor Irimescu, not accepted by the local bar, found a job as violinist in the Arad Philharmonic Orchestra. Being an outstanding musician, theorist and teacher, he conducted for several years learning concerts, held every Sunday morning in the great concert hall of the

Cultural Palace. Through these, many youngsters found their way to understanding and liking symphonic music.

Also examples of inter-war fashion are the dresses donated by Ioana Albu (cat. 26), the Somogyi family (cat. 24, 30), Irma Szabo (cat. 29) and Lucia Vlad (cat. 25).

Just like the rest of the country, Arad has been disconnected from the evolution of European fashion in 1948. The kerchief, the peakless and the peak cap, the spenzel and the loden were the omnipotent means of this period.

The end of the sixties meant a slight "updating". Fashion creators from Arad, like Branzei, Ghingha, Szilaghi – employees of the local Craftsmen Corporation, instantly took advantage of this by organizing successful fashion shows in the great concert hall of the local Cultural Palace. The one who gained major success throughout the years, is Manase Ghingha who conceived collection of outstanding men's suits, which, together with his wife, Iren, he donated to the museum. Some of his realisations (cat. 32) and creations (cat. 31, 33) have been awarded at fashion festivals in Prague, Budapest, Bucharest. Some of these are absolutely unique creations dedicated to special events, like the suit decorated with 5.500 buttons, designed for Dan Spataru's show at a pop festival in Havana, where they earned significant success.

As a compensation for the absence of feminine fashion representing the late sixties ("the updating period") of the XXth century, the exhibition shows some outstanding creations from the beginning of the the XXIst century. The fashion houses "Ellis" and "Danny" donated a superb evening dress (cat. 40) respectively a dress for a young girl (cat. 36) while "Lucia M" is present with a toque (cat. 39) and a white hat (cat. 38), all marking the return of the Aradians to the great family of international fashion.

Traducere: Peter Hügel

1. Cufăr pentru haine

lemn / metal; L 123; l. 0,50; Î. 0,47, inv.M.F. nr. 576
la capac, ANNO 1702 și inițialele S.G. ce încadrează un blazon
proveniență: fondul vechi

2. Ținută de gală bărbătească (tunică, bonetă) sec. XVIII

tunica, catifea fir auriu metalic; L. 105/0,50; inv.M.F. nr. 545
boneta, catifea, fir auriu metalic; D. 0,55 ; inv. M.F. nr. 545
proveniență: fond vechi.

3. Pantaloni de gală, început sec. XIX

mătase, fir auriu metalic; L. 107/100; inv. M.F. nr. 546
proveniență: fond vechi.

4. Rochie crem, început sec. XIX.

satin, dantelă, catifea; L. 123/49; inv. M.F. nr. 4519
proveniență: fond vechi.

5. Surtuc, sec. XVIII

țesătură cu fir metalic auriu, mătase; L. 0,83/0,47; inv. M.F. nr. 3770
proveniență: fond vechi.

6. Toaletă de gală, bluză și fustă cu trenă, început sec. XX.

bluza tafta, tul, dantelă, mătase, mărgelă; L.0,52/0,40; inv. M.O. nr. 8186
fusta, tafta; L. 110, trena 150; Inv. M.O. nr. 8187
purta de Goldschmidt Leontine în 1904
proveniență: donație Braun Margareta.

7. Toaletă de gală, bluză și fustă, început sec. XX

bluza tafta, dantelă, satin; L. 0,44/0,40; inv. M.O. nr. 8187

fustă tafta, dantelă; L. 107; inv. M.O. nr. 8188

purtată de Goldschmidt Celia

proveniență: donație Braun Margareta

8. Toaletă de gală, albă, bluză și fustă, început de secol XX.

bluza tul, dantelă; L. 0,40/0,37; inv. M.F. nr. 2352

fusta, tul, dantelă; L. 114; inv. M.F. nr. 2353

proveniență: fond vechi.

9. Toaletă de gală, neagră, bluză și fustă, început de secol XX.

bluza tul, mătase, strasuri și mărgele; L. 0,49/0,39; inv. nr. 3822

fustă tul / strasuri; L. 114; inv. M.F. nr. 3822

proveniență: fond vechi.

10. Mănuși negre lungi, evantai și pană, sfârșit secol XIX

tul; L. 0,41; inv. M.O. nr. 8097; 8098; 9209; 9495

proveniență: fond vechi

11. Redingotă

stofă englezească; L. 104/0,46 D. nr. 296/ 10.05.2004

purtată de inginerul, Somogyi Jenő în 1906, firma Sonnenfeld și Braun, Budapesta.

proveniență: donație Ilona și Zsolt Somogyi.

12. Joben

catifea; D. 0,54; D. nr. 296/ 10.05.2004

firma Kozma Lajos, Budapesta, purtată de Somogyi Jenő, 1906

proveniență: donație Ilona și Zsolt Somogyi.

13. Melon, început de secol XX
stofă; D. 0,54; D. nr. 296/ 10.05.2004
firma, Emil Maidt, Arad
proveniență: donație Ilona și Zsolt Somogyi

14. Umbrelă de soare, început secol XX
mătase, bambus, metal; L. 106, D. nr. 227/ 19.04.2004
folosită de Tagányi Charlotte
proveniență: donația Tagányi Magdalena

15. Umbrelă de soare, început secol XX
mătase brodată, bambus, metal; L. 106; D. nr. 227/ 19.04.2004
folosită de Tereza Zich
proveniență: donație Tagányi Magdalena

16. Mănuși albe lungi, început secol XX
năbuc; L. 0,50; D. nr. 227/ 19.04.2004
folosite Tereza Zich
proveniență: donație Tagányi Magdalena

17. Mănuși albe trei sferturi, început secol XX
năbuc; L. 0,33; D. nr. 227/ 19.04.2004
folosite de Terezia Zich
proveniență: donație Tagányi Magdalena

18. Garnitură incompletă nou născut;
bonetică, bluziță, chilotel, scutec, babetică, cordon pentru ombilic,
mănuși
pânză fină, dantelă, broderie; D. nr. 238/ 21.04.2004
au aparținut Leliei Soroceanu născută în 1902
proveniență: donație Viorica și Mircea Irimescu

19. Bluză cu talie lungă, fără mâneci, început secol XX
jorjet cu bordură înflorată; L. 0,82; D. nr. 238/ 21.04.2004
proveniență: donație Viorica și Mircea Irimescu

20. Joben, început de secol XX
stofă; D. 0,55; inv. F.G.M. nr. 60
realizat de John Hilborn din Londra și vândut prin magazinul Guttman
și Berger din Arad
proveniență: donație Iren și Mănase Ghinga

21. Rochie charleston, perioada interbelică
jorjet transparent, cu decor floral imprimat; L. 109 D. nr.
238/21.04.2004
purtată de Lelia Irimescu, soția prefectului de Botoșani, Victor Irimescu
proveniență: donație Viorica și Mircea Irimescu.

22. Pălărie de damă, culoare neagră
fetu; D. 0,57; D. nr. 238/ 21.04.2004
purtată de Lelia Irimescu în perioada interbelică.
proveniență: donație Viorica și Mircea Irimescu.

23. Pălărie de damă, culoare albastră
pai și postav; D. 0,57; D. nr. 238/ 21.04.2004
purtată de Lelia Irimescu în perioada interbelică
proveniență: donație Viorica și Mircea Irimescu

24. Poșetă - neser de culoare neagră plus patru piese
piele, alamă, sidef; L. 0,26/l. 0,18; D. nr. 296/ 10.05.2004
folosită de Somogyi Ilona prin 1925
proveniență: donația Ilona și Zsolt Somogyi

25. Mănuși albe, perioada interbelică
năbuc; L. 0,27; inv. M.O. nr. 10251, 10252
proveniență: donație Lavinia Vlad

26. Fragment rochie perioadă interbelică
tul, pietre, mărgel, paiete; inv. M. O. nr. 10157
proveniență: donație Albu Ioana

27. Rochie lungă de seară, roșie, perioada interbelică, Casa de modă
„Diva”
catifea roșie, nr. 42; inv. M.O. nr. 9284
proveniență: donație Braun Margareta

28. Tocă, perioada interbelică
fetru; D. 0,57; D. nr. 238/ 21.04.2004
proveniență: Viorica și Mircea Irimescu

29. Pereche pantofi de damă, perioada interbelică
antilopă, piele, nr.38; inv. M.O. nr. 9704 și 9705
proveniență: donație Szabo Irma Ferenc

30. Pantofi negrii de damă
antilopă, nr.37 ; D. nr.296/ 10.05.2004
purtați de Ilona Somogyi în 1940
proveniență: donația Ilona și Zsolt Somogyi

31. Sacou de vară pepit, demontabil (geacă, vestă), creație Mănase
Ghinga
stofă; inv. F.M.G. nr. 23
obține premiul II în 1965 la Festivalul de modă de la București
proveniență: donație Iren și Mănase Ghinga

- 32. Frac negru cu pantalon, vestă și batistă albă**, realizat de Mănase Ghinga
stofă englezească; inv. F.M.G. nr. 26; 27; 28; 29
obține premiul II, în 1968, la Festivalul de modă de la Budapesta
proveniență: donație Iren și Mănase Ghinga
- 33. Frac fantezie, cu vestă și batistă**, creație Mănase Ghinga
diferite tipuri de stofe; inv; F.M.G. nr. 41; 42; 43
obține premiul I, în anul 1972, la festivalul de modă de la Praga
proveniență: donație Iren și Mănase Ghinga
- 34. Pantof negru**
piele, nr. 38; inv. C.S. nr. 359
proveniență: coop. „Pielarul” Arad
- 35. Costum a la toreador**, creație Mănase Ghinga
stofă, nasturi; inv. F.M.G. nr. 48; 49
purat de Dan Spătaru la Festivalul de muzică ușoară din Cuba.
proveniență: donație Iren și Mănase Ghinga
- 36. Bluză, vestă, pantalon**, creație 2004, Daniela Gligor, Salon
„Danny”
poliester, nr. 42; D. nr. 295/ 10.05.2004
proveniență: donație salonul „Danny”, Arad
- 37. Pălărie neagră de damă**
pai, satin, D. 0,54; D. nr. 227/ 19.04.2004
proveniență: donație Tagányi Magdalena
- 38. Pălărie albă de damă**, creație 2004, Lucia Mihalcovici
satin, tul; D. 0,55 ; D. nr. 346/ 02.06.2004
proveniență: donație „Lucia M.”SRL, Arad

39. Tocă, creație 2004, Lucia Mihalcovici
satin; D. 0,56; D. nr. 346/ 02.06.2004
proveniență: donație „Lucia M.” SRL, Arad

40. Rochie lungă de seară, neagră, creație 2004, Elena Lăslean
voal, șifon și satin, talia 40; D. nr. 381/ 11.06.2004
proveniență: donație, Casa de modă „Ellis”

41. Oglindă cu mâner, stil secesion
argint, cristal; Inv. A nr. 3110
proveniență: donație Adriana Ștefania Iercan.

cat.2

cat.4

cat.5

cat.6

cat.7 și 15

cat.11,13 și 33

cat.12

cat.9

cat.8 și 14

cat.20 și 32

cat.21 și 23

cat.22

cat.37

cat.28

cat.31

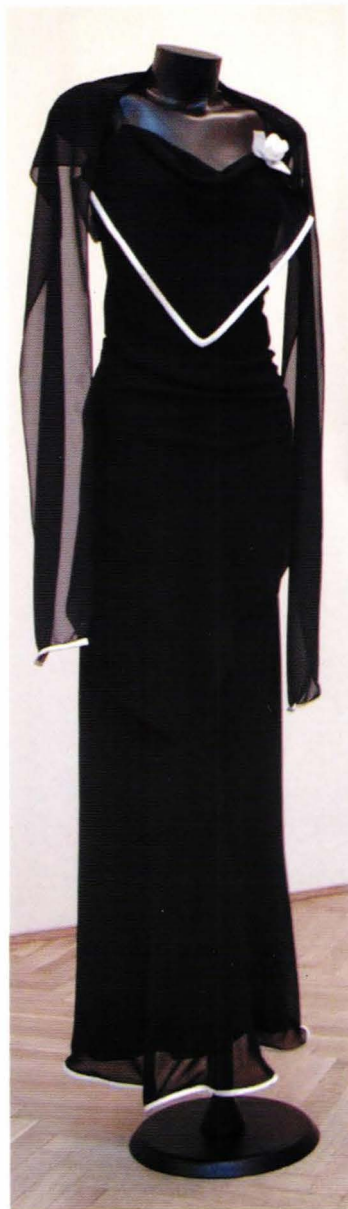
cat.35

cat.36

cat.39 și 19

cat.39

cat.10

Mulțumim domnului Valeriu Dușan, patronul S.C. Valtec S.R.L.
Timișoara, pentru sprijinul logistic asigurat în etalarea exponatelor.

